

Knallende ruzies en nieuwe achternamen

Een man die zich aanmeldt als leesvader, terwijl de rechter heeft geoordeeld dat hij zijn kinderen maar eens per twee weken mag zien. Knallende ruzie op de gang, omdat twee vers gescheiden ouders onverwachts allebei naar de ouderavond komen. Gescheiden ouders zorgen vaak voor lastige situaties op school. En het kind is de dupe. Hoe op school om te gaan met echtscheidingen?

Tekst Lisette Douma **Beeld** Barbara Moget

Elke week horen ruim 650 kinderen dat hun ouders gaan scheiden. Jaarlijks krijgen bijna 35 duizend kinderen met de gevolgen van een echtscheiding te maken. Die zijn meestal ingrijpend. “Het klinkt misschien hopeloos ouderwets”, zegt echtscheidingsexpert Ed Spruijt van de Universiteit Utrecht, “maar kinderen willen nu eenmaal echt niet dat hun ouders uit elkaar gaan.”

“De gevolgen van de situatie thuis belanden altijd op het bordje van de school”, weet Maaïke de Kort van KIES, expertisecentrum

voor kinderen en scheiden. Kinderen worden agressief en prikkelbaar. Angstig, stil en afwezig, of juist overactief. Ze beginnen plots te stotteren of ontdekken opnieuw hun duim. Hebben moeite met concentreren en presteren minder. Soms treuzelen ze wanneer de school uitgaat.

“Een kind ervaart de school als een veilige haven en de juf als heilig”, vertelt echtscheidingsbemiddelaar Pieter Vermeulen. En dus moet de school er alles aan doen om ‘veilig’ te blijven voor een leerling wiens ouders schei-

den. “Laten we vooropstellen dat een school niet al het scheidingsleed kan ondervangen”, zegt Vermeulen. “Veel scholen lossen nu nog problemen ad hoc op. Dat is niet verstandig. Een school zou eigenlijk een protocol, een soort draaiboek van hoe om te gaan met echtscheidingen, moeten opstellen.” Vermeulen heeft in zijn boek *Scheiding en ouderschap* zo’n protocol geformuleerd. “Een school heeft bijvoorbeeld een informatieplicht tegenover beide ouders. Veel scholen weten dit niet. In het protocol kan dit worden opgenomen. Spreek met ouders af wie de contactpersoon is. Gaat alles in tweevoud de deur uit of is het voldoende om één ouder in te lichten? Komen ouders gezamenlijk naar ouderavonden? Spreek met ze af wie, wanneer het kind ophaalt, zodat kind en juf niet voor verrassingen komen te staan.”

Het protocol kan vervelende situaties voorkomen. Vermeulen: “Het komt voor dat een

moeder de achternaam van haar kind wil veranderen. Zij is meneer De Vries zo zat dat ze in het vervolg wil dat haar kind Jansen heet. Hoe ga je daar als school mee om?" En wat doe je als de vader die zijn kinderen van de rechter maar eens per twee weken een weekend mag zien, zich ineens aanmeldt als leesvader? Vermeulens advies: Ga altijd met de rechter mee. En neem dus ook geen andere naam op in de administratie als een moeder dat niet bij de rechter heeft geregeld.

Liefde

Op basisschool 't Schrijverke in Den Bosch maken ze gebruik van een protocol. "In het verleden liepen wij er vaak tegenaan dat de communicatie niet zo vlot verliep met ouders die gingen scheiden", vertelt Mirjam Spijkers, intern begeleider. "Daarom vragen wij de ouders tegenwoordig naar school te komen zodra wij ervan horen. We willen duidelijke afspraken met ze maken. Wie krijgt de brieven, komen beide ouders naar de oudergesprekken, naar welke ouder gaat het kind op welke dag? Al dat soort afspraken zetten wij op papier. Beide ouders laten we een soort

Tips voor leerkrachten

- Houd beide ouders op de hoogte van de ontwikkelingen van hun kind. Van ouderavonden en tienminutengesprekken.
- Kies bij conflicten geen partij.
- Spring voorzichtig om met informatie van de ouders.
- Weet als basisschoolleraar welke ouder welke dag voor de leerling zorgt.
- Leer andere kinderen omgaan met verschillende gezinsvormen. Laat ze respect en begrip tonen voor andere thuissituaties dan die van henzelf.

contract tekenen zodat de afspraken ook nageleefd worden. Dat geeft rust."

"Ouders willen wel het beste voor hun kind, maar worden vaak zo in beslag genomen door hun eigen problemen dat ze hun kind niet zo goed kunnen ondersteunen", verklaart Spruijt van de Universiteit Utrecht. Daarom moet de school ze hulp bieden. Geef een kind de ruimte tijdens het kringgesprek, maar dwing het niet over de scheiding te praten als dat te pijnlijk is. Een lastige opgave. "Een leerkracht groeit het vaak boven het hoofd", zegt De Kort van KIES.

"Die heeft al zoveel op zijn bordje."

Bovendien zijn vier op de tien leraren zelf ook gescheiden. Vermeulen: "Je merkt dat leraren niet altijd in staat zijn hun persoonlijke situatie los te zien van die van hun leerlingen. Daardoor raakt de objectiviteit verstoord. Vraag als leraar om intervisie, wanneer de scheiding van ouders te dichtbij komt. Vraag desnoods een collega het kringgesprek over te nemen, als uit elkaar gaan het onderwerp van gesprek is." ■

Lotgenoten

Een mogelijkheid waar steeds meer scholen gebruik van maken is het aantrekken van externe deskundigen. De KIES-coach is hiervan een voorbeeld. KIES staat voor Kinderen In Echtscheiding Situaties. Het is een programma dat kinderen helpt om aan de hand van spelvormen over hun ervaringen te praten en hun emoties te uiten. Het gaat om acht bijeenkomsten tijdens schooltijd. De Kort is een van de initiatiefnemers van KIES. "We willen dat kinderen met lotgenoten praten. Het is belangrijk uit te zoeken wat de scheiding voor hen betekent en dat nemen we als uitgangspunt. Dus niet wie er gelijk heeft, wat de waarheid is of wie de schuld heeft, maar hoe het kind de scheiding ervaart."

Veel kinderen denken dat zij de enigen zijn wier ouders gaan scheiden, weet Spruijt van de Universiteit Utrecht. "Contact met lotgenoten doet hun inzien dat dit niet het geval is. Samen kunnen kinderen ontdekken dat zij niets aan de scheiding kunnen veranderen, hoeveel liefde ze ook geven."

Scheidingsbemiddelaar Vermeulen is sceptisch over programma's als KIES. "Het idee

'Je kunt wel proberen thuis buiten de schooldeur te houden, maar in het hoofd van het kind is thuis steeds aanwezig'

van een praatgroep vind ik goed. Maar situeer die groep ergens anders, op het bureau jeugdzorg bijvoorbeeld. Omdat die groepen op

school worden gevormd, breng je de thuissituatie binnen de school. Ik ben bang dat kinderen daardoor de school niet meer als veilige haven, als rustpunt, ervaren."

"Je kunt wel proberen thuis buiten de schooldeur te houden, maar in het hoofd van het kind is thuis steeds aanwezig", reageert De Kort. "Ook ervaren ouders de begeleiding op school als prettig. Voor veel van hen zou het echt een te grote stap zijn buiten de school hulp te zoeken."

"Uit Amerikaans onderzoek is gebleken dat dit soort programma's het beste werkt op een laagdrempelige plek, zoals school", valt

Meer informatie

- Een voorbeeld van een scheidingsprotocol voor scholen is te vinden in *Scheiding en ouderschap*, van Pieter Vermeulen, ISBN 97.8906.1005.681, €16,90.
- Het scheidingsprotocol van Vermeulen staat ook op www.sep.nl, een site over scheiden, met informatie, advies, diensten en producten.
- Ga voor meer informatie over KIES naar www.kiesinfo.com

Spruijt haar bij. Hij heeft onderzoek gedaan naar de effecten van KIES. Kinderen die dit programma hebben gevolgd, geven een hoger cijfer (8,1) voor hun welbevinden dan kinderen die nog op een wachtlijst staan (7,4). KIES-kinderen begrijpen de scheiding van hun ouders beter (7,3 tegen 5,8) en hebben een betere band met beide ouders. Over het algemeen hebben kinderen die aan het programma hebben meegedaan ook iets meer contact met hun vader. Het programma leert hen namelijk wensen uit te spreken, bijvoorbeeld meer omgang met een van beide ouders.

Rouwverwerking

Basisschool 't Schrijverke staat op de wachtlijst voor KIES. "Kinderen vinden het vaak moeilijk over een scheiding te praten. Terwijl het wel belangrijk is dat ze dat doen. Bovendien kan het voor ons zinvol zijn te kijken wat een KIES-coach precies doet. Wij leren daar ook van en kunnen op die manier de school op een hoger plan brengen." Intern begeleider Spijkers voegt daar nog iets aan toe: "Voor kinderen die een ouder, broertje of zusje hebben verloren, hebben wij hier op school een rouwverwerkingsgroepje gehad. De kinderen hadden daar echt iets aan. Een scheiding verwerken is ook een rouwproces waarbij kinderen wel wat hulp kunnen gebruiken."

Spruijt: "Wanneer een ouder overlijdt, is daar op school vaak veel aandacht voor. En terecht. Want een sterfgeval is heel ingrijpend voor een kind. Maar onderzoek heeft uitgewezen dat kinderen op de lange termijn meer last hebben van een scheiding dan van het overlijden van een van de ouders. Achter een scheiding zit vaak zoveel ruzie verborgen. Ik zou het zeer terecht vinden als scholen daar meer aandacht aan zouden besteden."

KIES richt zich niet alleen op kinderen in de basisschoollleeftijd, maar ook op oudere kinderen. "Er is een samenhang tussen echtscheiding en opleidingsniveau", vertelt Spruijt. "Juist op vmbo-scholen is het nodig om ondersteunende programma's te bieden. Vmbo-leerlingen zijn op een leeftijd dat ze zelf ook met relaties beginnen. Het is goed met hen over echtscheidingen te praten." ■

Ontroostbaar

Ze heeft prachtige ogen, maar dat is niet het eerste dat opvalt. Wat vooral opvalt is de warmte die eruit straalt. Irene is de vriendelijkheid in persoon. Ze is de jongste in een gezin van Eritrese vluchtelingen. In het jaar dat ze bij ons in de klas zit werkt ze hard en nauwgezet. Er is niemand die harder werkt dan zij. Niemand. Haar inspanningen zijn aandoenlijk en pijnlijk tegelijk. Ze leveren namelijk maar zelden goede resultaten op. Keer op keer kijkt ze me getroffen aan als ze met haar schrift bij me komt. Ik heb het nagekeken, maar ik heb wel veel fouten juf! Dat is niet erg Irene, je hebt erg je best gedaan, antwoord ik. Maar Irene vindt het wel erg, ze vindt het vooral erg voor mij. Ik zal de volgende keer nog beter oplettend juf, zegt ze troostend tegen me. Op de klassenlijst heet Irene de ene keer Irene en de andere keer Saskia. Ook de leerlingen noemen haar bij beide namen. Het is verwarrend. Op een dag laat ik haar bij me komen. Vind je het wel leuk om twee namen te hebben, vraag ik. Ze schudt haar hoofd. Ik weet niet waarom ik twee namen heb, antwoordt ze. Zullen we er een kiezen, vraag ik. Ze knikt enthousiast. Ik wil graag Irene heten, zegt ze blij, ik vind Saskia geen mooie naam. In de klas is Irene een balsem voor ieders ziel. Er is geen leerling die niet onder haar bekoring komt. Ze troost de gekwetsten, kalmeert de opstandigen en is dag in dag uit zonnig en opgewekt. Op een dag komt haar buurvrouw bij ons de school binnen. Of we wel weten dat de moeder van Irene terminaal ziek is? Verbaasd kijken we haar aan. Nee, dat weten we niet. De buurvrouw knikt. Dat dacht ik al, zegt ze met een verbeterde mond. Ik heb al talloze malen tegen haar vader gezegd dat hij de school moet inlichten. Maar dat doet hij niet. Het is zo'n eigenwijze man. Zoiets horen ze op school toch te weten! En Irene dan, vragen wij. Nee, Irene weet niets, vertelt de buurvrouw. Iedereen weet het, haar broers, de buurt, alleen Irene niet. De volgende maanden loopt Irene in een merkwaardige vacuüm rond. Iedereen om haar heen weet dat haar wereld op instorten staat, maar zelf weet ze het niet. Ze blijft troosten, bemiddelen en stralen. Ze vraagt zich ook niets af over de situatie thuis. Ze blijft kennelijk geloven in een goede afloop ook al staat het bed van haar moeder inmiddels in de huiskamer. In de tweede week na de zomervakantie overlijdt haar moeder. Het komt voor Irene als een slag bij heldere hemel. Tot op het allerlaatste moment is ze niet ingelicht. Verdoofd en volkomen in zichzelf gekeerd doolt Irene de dag na de begrafenis over het schoolplein. Haar ogen staan dof, ze laat niemand in haar wereld toe. De klas staart machteloos in haar richting. Haar vriendinnen drommen om ons heen. Juf, het is zo naar, ze wil er helemaal niet over praten. Wat kunnen we nou doen? Probeer haar maar te troosten, opperen wij, sla een arm om haar heen en blijf gewoon in haar buurt. Aarzelend lopen haar vriendinnen in de richting van Irene. Aarzelend raken ze haar aan. Irene reageert amper. Nu ze zelf troost nodig heeft, weet ze niet hoe ze het aanvaarden moet.